 სალიტერატურო და სამეცნიერო ნახატებიანი ჟურნალი. ზამოქმედის უოველ კვირა დღეს.

№ 26 ივნისი 18 1895 წ. № 26

შინაარსი: მოსაკვლა, ლექსი ბარბარე ჯორჯაძისა.— სხვა-დასხვა ამბავი.—საუკუნდელი ამბავი.—„ეკლესია ზარგრაჟდისა.—კეთილი გაკაზარსვა (ბიბლიოგრაფია).—ამერიკელი ინდიელების ცხოვრება.—მეფე სოლომონ ამერეთისა დიდ სოლომონად წოდებული, (ტაგრაჟელება).—ჩვენი სოფლიანი სიქმელი (ტაგრაჟელება) ფასსა.—საპინელი ქორაწ

ლი დუტუ ბერგელისა.—საქველმოქმედო საქმე.

მოგონება

(აწ გადაცვალებულის კნ. ბარბარე ჯორჯაძისა).

ოჟერთ განსაკვრეტელი ამ წუთი-სოფლის ტუ-
რფაზა, ზეკნიერის შემკული ბუნებასა,
ბაგრამ რასაც კი მე თავდს მოგვრეული ეოველს
ნიეთიერს ამბავსა,
.მოსა თუ კვდებსა, ზდგსა თუ ხმელსა, პირუტეკვნ, გი-
ნ კაცი ცხოველობასა,
დაკმენებული ბდეარე მეარედ ვამდებობდი ხერეულ და
ნკასა.

—

ამ დროს ვასიდე მოსეფი კაცი ზედ კვკასიის წვა-
რზე მდგომარე
დაეფდნობიდ ეიო ოჟრის ეაკარეკენს, თეთრთა მოსა-

მით ᲩᲕᲔᲜ შეეგრებით ᲒᲝᲜᲘᲐᲒᲠᲔᲚ ᲛᲐᲚᲓᲐ, ᲣᲡᲣᲤᲚᲝᲗᲐᲒᲜᲔᲚ ᲝᲤᲝᲗ ᲓᲐᲡᲬᲘᲚᲓᲐᲓᲐ, ᲡᲐᲑᲠᲐᲚᲓᲝᲗ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲐᲠ ᲓᲐᲣᲢᲙᲔᲛᲘᲡ ᲡᲣᲚᲔ ᲢᲙᲔᲚᲝᲑᲐᲨᲘ ᲛᲔᲠᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲡᲘᲚᲐᲓᲐ.

—

ᲛᲘᲗᲘᲠᲐ: ᲛᲐᲨ ᲨᲔᲘᲚᲐ! ᲓᲐᲛᲒᲘᲠᲒᲘᲜᲔᲗ ᲓᲐ ᲜᲣ ᲨᲔᲘᲪᲘᲚᲔᲗ ᲜᲘᲜᲐᲗᲘ, ᲩᲜᲘᲡ, ᲨᲣᲜᲯᲘᲡ, ᲩᲘᲜᲚᲐᲜ ᲡᲐᲜᲐᲚᲓᲘᲡ, ᲤᲠᲔᲨᲣᲚ ᲡᲐᲣᲯᲠᲔᲚᲘᲡ, ᲛᲢᲙᲘᲪᲣᲚ ᲡᲘᲡᲐᲜᲗᲘᲡ ᲛᲐᲢᲝᲜᲘᲡᲬᲘᲡ, ᲠᲠᲪᲔᲚ ᲥᲐᲗ ᲓᲐ ᲡᲘᲡᲔᲚᲘᲡ ᲗᲐᲠᲘᲡ ᲛᲧᲜᲔᲚᲓᲠᲝᲕᲐᲜᲘ ᲝᲛᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲒᲘᲜᲗᲛᲘᲗᲔᲚᲘ ᲓᲠᲝᲕᲔᲚᲘᲡ, ᲜᲣ ᲔᲛᲖᲐᲒᲕᲘᲗᲔᲗ ᲛᲘᲛᲐᲛᲐᲫᲐ ᲪᲘᲗᲮᲔᲚᲘᲗ, ᲣᲪᲮᲝᲗᲐ ᲕᲘᲜᲘᲡ ᲐᲛ-ᲓᲔᲚᲔᲑᲘᲡᲐ ᲡᲘᲡᲮᲚᲘᲡ ᲛᲘᲗᲐᲜᲘᲡ.

—

ᲜᲣ ᲗᲣ ᲐᲥᲕᲗᲓᲔᲚᲘ ᲙᲔᲓᲚᲘᲡ ᲒᲐᲠ ᲛᲘᲜᲯᲕᲔᲗᲘ, ᲠᲠᲪ ᲐᲠᲘᲡ ᲡᲝᲤᲚᲘᲡᲨᲘ ᲜᲐᲛᲓᲕᲘᲚᲘ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐ, ᲠᲐ ᲢᲙᲔᲠᲗᲘᲐ ᲐᲥᲕᲡ ᲒᲠᲘᲚᲘ ᲒᲠᲘᲪᲮᲕᲘ, ᲠᲐ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲣᲚᲝᲑᲐᲡ?

ᲠᲝᲒᲝᲠᲐᲠ ᲓᲐᲘᲪᲕᲡ ᲛᲐᲜ ᲒᲘᲪ ᲙᲔᲓᲚᲘ, ᲠᲘᲡᲙᲘᲜᲒ ᲒᲠᲘᲪ ᲒᲐᲠᲔᲛᲝ ᲒᲘᲚᲔᲑᲡᲐ, ᲠᲐᲗᲐᲪ ᲘᲚᲔᲑᲡᲐ ᲡᲘᲠᲪᲔᲚᲘ ᲣᲤᲝᲚᲔᲑᲡ, ᲠᲘᲗᲘᲪ ᲛᲓᲔᲑᲔᲑᲡ ᲓᲠᲘᲡ ᲓᲐ ᲛᲓᲔᲑᲘᲠᲔᲑᲡ.

—

ᲙᲘᲓᲔᲠ ᲛᲐᲨᲘᲜ! ᲓᲐ ᲙᲘᲗ ᲐᲠ ᲔᲡᲛᲘᲡ ᲤᲘᲪᲮᲚᲘᲡᲯᲘ ᲠᲐᲡ ᲕᲘᲜᲯᲘᲡ?

ᲗᲣ ᲡᲘᲚᲣᲚᲘ ᲒᲐᲠ ᲒᲘᲜᲯᲘᲡᲐ, ᲡᲘᲪᲮᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲒᲐᲠ ᲒᲘᲪᲮᲘᲡᲐᲒᲐᲜ, ᲠᲐᲛ ᲛᲝᲒᲐᲠᲗᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲐᲪ ᲒᲔ ᲬᲘᲡᲐᲡ, ᲨᲔᲛᲝᲠᲩᲘᲚᲔᲑᲐ, ᲨᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲛᲬᲘᲚᲔᲑᲐ, ᲛᲬᲐᲠᲔ ᲡᲘᲪᲮᲚᲔᲑᲘᲗ ᲣᲠᲔᲚᲘᲡ, ᲨᲔᲚᲘᲗ ᲡᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲓᲔᲓᲐᲛᲘᲬᲐᲛᲔᲑᲐ, ᲛᲬᲐᲠᲔ ᲡᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲣᲠᲔᲚᲘᲡ, ᲨᲔᲚᲘᲗ ᲡᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲓᲔᲓᲐᲛᲘᲬᲐᲛᲔᲑᲐ.

—

ᲐᲛ ᲓᲠᲝᲡ ᲛᲝᲡᲘᲣᲒᲚᲘᲡ ᲒᲐᲓᲐᲪᲘᲜᲘᲡ ᲣᲩᲘᲡ ᲩᲐᲛ ᲗᲕᲔᲚᲘᲡ-ᲬᲘᲜ ᲛᲐᲒᲔ ᲓᲠᲝᲕᲔᲚᲘᲐ, ᲒᲐᲜᲒᲬᲠᲘᲡ ᲓᲐ ᲒᲐᲜᲒᲬᲠᲘᲡ ᲒᲐᲜᲯᲐᲚ, ᲠᲐᲛ ᲒᲣᲡᲣᲤᲠᲘᲡ ᲛᲘᲡᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲜᲓᲝᲡ ᲛᲝᲜᲐᲗᲮᲠᲝᲑᲐ, ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲐᲠᲐ ᲕᲘᲜᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲣᲚᲝᲑᲐᲡ?

—

ᲙᲘᲓᲔᲠ ᲛᲐᲨᲘᲜ! ᲓᲐ ᲙᲘᲗ ᲐᲠ ᲔᲡᲛᲘᲡ ᲤᲘᲪᲮᲚᲘᲡᲯᲘ ᲠᲐᲡ ᲕᲘᲜᲯᲘᲡ?

ᲗᲣ ᲡᲘᲚᲣᲚᲘ ᲒᲐᲠ ᲒᲘᲜᲯᲘᲡᲐ, ᲡᲘᲪᲮᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲒᲐᲠ ᲒᲘᲪᲮᲘᲡᲐᲒᲐᲜ, ᲠᲐᲛ ᲛᲝᲒᲐᲠᲗᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲐᲪ ᲒᲔ ᲬᲘᲡᲐᲡ, ᲨᲔᲛᲝᲠᲩᲘᲚᲔᲑᲐ, ᲨᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲛᲬᲘᲚᲔᲑᲐ, ᲛᲬᲐᲠᲔ ᲡᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲣᲠᲔᲚᲘᲡ, ᲨᲔᲚᲘᲗ ᲡᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲓᲔᲓᲐᲛᲘᲬᲐᲛᲔᲑᲐ, ᲐᲠᲓᲔᲠᲘᲗᲐᲜ ᲐᲡᲔ ᲣᲝᲛᲥᲘᲡᲐᲛᲘ; ᲗᲘᲒᲘᲡᲗᲕᲘᲡᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲒᲘᲜᲗᲛᲘᲗᲔᲚᲘ ᲓᲠᲝᲕᲔᲚᲘᲡ ᲒᲐᲜᲘᲪᲮᲚᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲛᲐᲛᲐᲫᲐ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐ.

ᲠᲝᲒᲝᲠᲐᲠ ᲓᲐᲘᲪᲕᲡ ᲛᲐᲜ ᲒᲘᲪ ᲙᲔᲓᲚᲘ, ᲠᲘᲡᲙᲘᲜᲒ ᲒᲠᲘᲪ ᲒᲐᲠᲔᲛᲝ ᲒᲘᲚᲔᲑᲡᲐ, ᲠᲐᲗᲐᲪ ᲘᲚᲔᲑᲡᲐ ᲡᲘᲠᲪᲔᲚᲘ ᲣᲤᲝᲚᲔᲑᲡ, ᲠᲘᲗᲘᲪ ᲛᲓᲔᲑᲔᲑᲡ ᲓᲠᲘᲡ ᲓᲐ ᲛᲓᲔᲑᲘᲠᲔᲑᲡ.

ᲡᲮᲕᲐ-ᲓᲐ-ᲡᲮᲕᲐ ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ

ᲘᲡᲜᲘᲡᲠᲔᲑᲘ. ᲐᲛ ᲓᲦᲛᲝᲛ ᲐᲥ ᲓᲘᲓᲘ ᲧᲣᲠᲐᲓᲦᲑᲐᲡ ᲛᲘᲛᲙᲘᲪᲣᲚᲘ ᲭᲐᲚᲘ ᲛᲝᲗᲐᲜᲘ. ᲘᲡ ᲔᲠᲪᲔᲚᲘ ᲒᲐᲣᲤᲝᲤᲔᲚᲘ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘ ᲔᲣᲗᲣᲛᲔᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲐᲮᲜᲐᲣᲠᲘ ᲬᲔᲠᲘᲗᲝᲜᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐ ᲐᲑᲐᲨᲘᲫᲔᲔᲑᲘ. ᲛᲐᲛᲣᲚᲘ ᲛᲓᲔᲑᲐᲠᲔᲑᲡ ᲧᲘᲠᲘᲚᲘᲡ ᲮᲔᲝᲑᲐᲨᲘ ᲡᲐᲮᲔᲚᲬᲘᲤᲝᲡ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲬᲧᲚᲘᲡ ᲓᲐᲜᲐᲠᲩᲔᲜᲘᲡ ᲓᲐ ᲐᲑᲐᲨᲘᲫᲔᲔᲑᲘᲡ. ᲛᲐᲛᲣᲚᲘ ᲛᲓᲔᲑᲐᲠᲔᲑᲡ ᲧᲘᲠᲘᲚᲘᲡ ᲮᲔᲝᲑᲐᲨᲘ ᲩᲮᲘᲜᲯᲐᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲑᲐᲨᲘᲫᲔᲔᲑᲘᲡ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲛᲬᲕᲠᲗᲜᲔᲚᲝᲑᲐᲨᲘ. ᲛᲔᲠᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲡᲘᲚᲐᲓᲐ ᲧᲘᲠᲘᲚᲘᲡ ᲮᲔᲝᲑᲐᲨᲘ ᲩᲮᲘᲜᲯᲐᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲑᲐᲨᲘᲫᲔᲔᲑᲘᲡ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲛᲬᲕᲠᲗᲜᲔᲚᲝᲑᲐᲨᲘ ᲛᲓᲔᲑᲐᲠᲔᲑᲡ ᲧᲘᲠᲘᲚᲘᲡ ᲮᲔᲝᲑᲐᲨᲘ ᲩᲮᲘᲜᲯᲐᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲑᲐᲨᲘᲫᲔᲔᲑᲘᲡ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲛᲬᲕᲠᲗᲜᲔᲚᲝᲑᲐᲨᲘ. ᲐᲛ ᲒᲖᲐᲡ ᲓᲘᲓᲘ ᲔᲙᲝᲜᲝᲛᲘᲣᲠᲘ ᲛᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲚᲝᲑᲐ ᲔᲥᲔᲜᲐ ᲛᲝᲛᲔᲚᲘ ᲥᲣᲗᲣᲗᲘᲡᲘᲡ ᲒᲣᲑᲔᲠᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲜᲓᲝᲡ ᲛᲝᲜᲐᲗᲮᲠᲝᲑᲐ. ᲠᲝᲒᲝᲠᲐᲠᲘᲪᲐ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲣᲚᲝᲑᲐᲡ. ᲠᲝᲒᲝᲠᲐᲠᲘᲪᲐ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲣᲚᲝᲑᲐᲡ. ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲐᲠᲐ ᲕᲘᲜᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲣᲚᲝᲑᲐᲡ?

ბოქაული, რომელსაც უკვე დაუყენებია გარემო სოფლის საზოგადოებები და აჩქარებს წყლებამდის შოსვლის გაყვანას, რომ ჭალის მთის ამანოს წყლებმა ამავე ზაფხულში თავი იჩინოს.

***

იქიდანვე იწერებიან, რომ თ. გიორგი დავითის ძემ წერილითლმა გზათა მინისტრს უკვე წარუდგინა მოხსენებანი, რომ მისცენ მას კონკესია ჭიათურიდან მოკიდებული ჭალის მთის ამანოს წყლებსა და ნავითის წყაროებამდის რკინის გზის გასაყვანად ყეირილის ხეობაში.

***

ბ-ნო რედაქტორო! უმორჩილესად გთოხეთ თქვენი გაზეთის საშუალებით ულრმესი მადლობა გამოუცხადოთ დიდათ პატივცემულ პროფესორს ალ. ცაგარელს, რომელმაც მუქთათ დაუთმო ოზურგეთის და ახალ-სენაკის უფასო სამკითხველოს ათი ცალი წიგნი თავის თხზულებიდან ბბ. სტ. ვ. თოფურიას და ე თუმანიშვილს, რომლებმაც ორ-ორი რუსული წიგნი შემოწირეს ხსენებულ ბიბლიოთეკას.

გ. თავართქილაძე

***

გთხოვთ ნება გვიბოძოთ პატივცემული თქვენი გაზეთი „კავალ“ საშუალებით უკულიათადესი მადლობა გადუუხადოთ ცნობილს წიგნების გამომცემელს ბ-ნ კოსტანტინე თავართქილაძეს, რომელმაც ჭიათურის მომხალალ უფასო ბიბლიოთეკას და სამკითხველოს აღუთქვა შეწირვა ყველა თავის გამოცემის თითო ცალი წიგნისა.

ბიბლიოთეკის და სამკითხველოს დამაარსებელნი კომიტეტის წევრნი: თ. კიკვაძე, გ. ფეფანოზიშვილი და კ. მოდგმაძე.

***

ს. ჯალთურ. 24 მაისს ჭიათურაში ქონნი პარაკლესეა არდაშვილის ასულის და ბ-ნი თ. კიკვაძის მეთაურობით გაიმართა „პიკნიკი“, რომელსაც გარდა ჩვეულებრივი დანიშნულებისა ჰქონდა საქველ-მოქმედო აზრი. „პიკნიკს“ დაესწრო 42 სული (ამათ შორის შვიდი ქალი), შემოვიდა 126 მანეთი, დახარჯა 67 მან. და 49 კ. საქველ-მოქმედო აზრისათვის (ჭიათურის უფასო ბიბლიოთეკის და სამკითხველოს სასარგებლოთ) დარჩა 58 მან. და 60 კ.

***

რადგან ლრმატული საზოგადოების ფლიური კრება არ შედგა კვირას, ხელმეორეთ არის დანიშნული სადღესასოთ ე. ი. 18 თებათვისთვის. ჩვენი გულგრილობა ამისათვა საზოგადოებისადმი შენიშნულია და ამიტომ, რადგასაც შვენიერ ფუსდებებს ადგენენ და გზავნიან დასამტკიცებლათ ძალა-უნებურათ კაცი ეფსიმისკი ხდება და შიშობს, რომ მომაკვდავი საზოგადოებები არ მოგვემატოს.

***

ფერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებამ თანასმათ ქუთაისის ბაკოლის სამზრუნველო კომიტეტის წარმოდგენისა ამოარჩია ბ-ნი სვ. ლოლობერიძე ქუთაისის სათავად-აზნაურო ბაოლის ინსპექტორათ. იმედია, ქუთაისის საზოგადოებას ესიამოვნება, რომ მათი სურვილი აუსრულდათ.

***

როგორც შეიტყვეთ, ამ დღეებში ბ-ნი ი. ი. რატლიერ ქარხანელი ხორითი მიემგზავრება კონცერტების გასამართავად სხვა-და-სხვა ქალაქებში და დაბებში, აგრეთვე გაელათ კონცერტს მიეცმს ფ. ფუშეთში და კეკეგში. მოგზაურობას შემდეგ ბ-ნი ი. ი. რატლიერ მიდის ლარნხეთში (გურიაში), და იქ უცელელათ უნდა გადიღოს იქაური სიმღერის ხმები და კილოები.

საყურადღებო ამბები

ოფ. ტეიმა (ფეჩეშეის მაზრა). მაშინ, როდესაც ჩვენი გაზეთები და ახალ-თაობა ერთმანთ შესრულან, ბეჭესეს და ჯუნეურეს შორის ოხოგა-ამოხოვება ხშირდებოდა და ამით მოედინ მეტიდროთ ეკვეშირებას ერთმანეთის შორის, როდესაც ფეიერიანენ, რომ ეს-ეს არის „ჩანესიდი სიდა“ თუ ოდესმე ი

ლის უბრალო ელვისს ეოგო. გაბარაზებულ მამის, დიდ თხოვნა-ხვეწნის შემდეგ შეიღებისთვის მიეცა ნება, მაგრამ ეულში ეი ღამით ჩაეხმარისვის შეიღებისკენ მამის დამდგარეს და ეგრძის შერცხვენ. ქალის მშობლეს მზითვეიდ კი მიეცეთ ქალაქელებისთვის, მაგრამ მ დიდენი მამის ეული ბანეკ ვერ მოუვიეთ. საბრალო ბრალს ხმა-რათ აუკვლიდენ თურმე, რომ ის უბრალო ელვისს ეოგო ღამაი ბანდა ამხანაგ კაცის ბრალისაა, რომ ეული ფაქის ეულზე უნდა ეოგნიდეს და სხვა. ვინ იცის, რამდენი უკადრისი სიტეკვებით ან ახარეურებელ სოლმე მამ. ასე ამეკარ ტანჯეულა ეტრეზელი სოლმე დრო სიწყალი ქალი, სანამ ეოგი ან ბეეზენ. საბრალო ქალი მოეკლ თავის ეკარამი ეოფილეიდ მაზე ვდ ბეკრილეიდ მანუეულებისკენ დათუთქელ ეულს, მისი ეშრი კი ისე დანაგრეული და დამონეკეულეი ჭეკეკ მამის, რომ სიტეკვასაც ვერ ამოიღეკდ მის წინაშე. ბოთმინეკისაც თავის საზზეკარი ჰქონა ინეკეან, საბრალო რაღაც ხდარ მიეტ შეკალ, ბოლოს ეკალეკეკიტ მან, რომ ასე ეკალ-ეკალ ტანჯეკთ საკეკდეკ, ეუზარეკთან, ეთონეკდეკ ან ბოლეკეკნოო და ამ ეზრით ერთ ეკეკიერ ადიდის მან თავის ქალაკ-ნანეკეკრის ბაეზით მამრთი ეკალინერ ლაჯანეკის, რომელიც ამ სოფლის ბრაკ-ასეკნი ჩამოდან და რომელიც ამ დრის თავის კალაბოტეში ან ეტეა ეკეიმეანის ეკმა. ადგილ მიეეკრ თურმე საბრალო ბაეზი ეული, ეკადეფრა მოსისხეკეი ბაეზი, ეკალეკ მკალინის ნანარეზ ადგ ქეკეს და ეკიდანეს ტეკეიასეკეი ეკალეკეკრალ ალეკალეკეული მკალინის ტალეკეკში, რომელეამაც სეკეკნიათ ეკამოთხოკა ამ ეკეოა-სოფელს. საბრალო მსხეკვნალი რამდენეკსამ ადეკ ეამეკეკ ეკამოიტანეკ. ბოლის ამ ადგილიდან, სადაც ეკალეკრალ, დამსხეკეკეული ტალეკეკაკეკ ქეკეზე დაჩეკმეკთ, მსოფლიო ბაეზი ადეკსე ან იეკის სად ნაკალეკ მკალინის, ამ საბრალოკის ამაკეზე მთაკრობის ეკრამაკეკ ამ ადეკსე მიაჩეკა, ეკამაამეკეკეკ და ეკკიმი მიეკიდენ ალინაშეკეკ ადეკიდეზ ეკამოსაძეკეკდეკ. ეკეკალეკი ეკალი ინაკალეკის ეკეკეკ ეკოფილეიეკ. ასე ამ ეკეკრალ სამი ადამიანი მეკეკნეს ძსხეკვნალი ბეკეკ-ვეკეკ შეეკალეკეკეს. ეს ამაკი ალეკასეკთ მოეკალ ჰქეკ სოფელეკში ეკ, ბოკალრეკ ეკეკეკეკ ეკეკალ ალ-ბანაკეზე, ბრალ ადალინეკეკ ეიკეკ მოკალეკნთ ან ვინ იეკის ბრაკეკ ეკეკალ-ეკრალეკს ან ეოფალიდან სალინ ამ ოჯახის ეეკეკეკ. სალის ეზრით, სრეკალ ალნ-ბაკალეკთ მეეკეკალ ამ ოჯახს. ეკ ეკეკეკნეკეკ ამთ, რაკალ ვინეკ ჰქეკ ეზნარეკეს, რომ ადიდ ალრაკეკნ ანაინ თავის ეიბრეკნის ალსაკეკალეკთ. რა ვინეკ ალრაკ-ალრეკკი ოეთ ჰქეკ ეზნარეკი, ანინ ადიდთ ეოჰეკეთ თავი, ეკ ეზიკეკრ ამეკეკ ეკნეკ ეკეკ თავს ,,ეზზხანინ'' ეკეკეკეკრალ ნოეკალეკთ.

ა. ს—ლი

* * *

სოფ. ლეკაზეკ (ეკეკრა). ეკეკრაის ეკინ-ეკალალეკ სხვათა ეზრთ ეკამოსაეკ ეკინ-სხვეკვეკის ალაეკეკთ. და ან ვიეკთ, ან ალეკრანთ სოფ. ალეკაზეკს, რომელთ ეკეკალინი ეკეკრალალეკეკთ ეკრეკთ ანალ და სიმრავლითაც სხვა ეზრთ სხეზალეკეკეკეკნ ან ჩამოალეკ-ვალ. რალეკ ალალეკეკ ეკ სოფელი?! ეკსალ, რომ ეზრეკ-ზალ ალეკალ ეკრთ ეზრთ ეკეკ ეკეკ ალ-ეკ ეკ ეკ

მშვენიერი არაკვნ არის. ყოველად შეუდარებელი გელეხს მოუწოდოს ექიმს, „ბატონებიანი“ (ესე ეგრეთნი ყველა გასაძღვა სნეულებებს. განსაკუთრებით ყვავილს და წითელს) ჰაჯიმოფოს სანსიაკთ ბატონები ეკაკვრდებაო. საკვირველ მსოფლიო მოობადიმესო: ჰაჯიმოფოს წინ დადგენენ მაგიდას, რომელიც მოკაზმულია სხვა-და-სხვა ყვავილებით და რომელზედაც აწყვია „სუბატიოდ“ მიბრძანებული—ფუფლი, ანრაღი, ტანსაცმელი, ერთი სიტყვით რაც კი რამ მოკეკვეს გელეხს ფსა-დებული; ხმართა მანსიაკს ჰაჯიმოფოს წინ დასმული ულუფთ სარეა. აქვე შენაშნავთ სიანზე (ოფეშზე) დაგრეგებულს თიკს, ქვრს ან ხაინაღს და წყალს; ოროკ ეოკეთსე ამის დანაშნულება—ბასუსთ მეკიეკ:—ბატონების რაშის (ეკალური ეხენის) საკეკლეანი“. ორ-სამ ადგილს ოროკრც ეოო მოკეწოდებანე ეკლეს ეკმი, მაგრამ სუ-ბეკეროთ უსარკეკლო დარჩ მისი საშუალებს სნეულების წინააღმდეგ და ამან უფრო დაარწმუნა ეკლესიმანის ეკმოკეკენეკლობაშა. დიდ კეიკეკანსა შეიკეკ როგორც ეოო მოკეწოდეკთ ყვავილის ამბეკლი, მაგრამ ამ ეკეკეაკანის ჩარჩეს წამოღებაც დაეწეკეთ და უკან ეკარჩენეკ. ამნაირათ სალეი ეკეკეკენეკთ ეკეოსაძარა. უნდა ადგენაშნო ის ფაქტი, რომ ზოგეერთი ნასწავლი ეკმეკი სალეს უმრწეკენ ეკლესეს ეკმეკაზე ეკეთს ამ-ბეკეაში: ამ სოფეკლში ამას წინეთ ერთი ჰაჯიმოფოეი ეკეკეკეკის სანსიაკთ მოუწოდეს ეკოს ნასწავლ ეკმის. ეკსანეკ ჰაჯიმოფო, ეკსარკეკლი ალეი და 5 მ. წამალი ეკმოაწერა, მაგრამ ის კიდეკ ეზოდან არ ოეო ეკადრეკ-ბეკეი ეკეკეკეკეს სალეი ეკანუტეკ.

ᲥᲐᲯᲘᲛᲝᲤᲝᲡ

* * *

ᲒᲐᲓᲛᲘᲛᲗᲔᲓ, ᲒᲔᲓᲝ ᲩᲘᲛᲘ,
ᲛᲝᲜᲐᲠᲔᲜᲘ ᲩᲘᲛᲖᲔ ᲒᲣᲜᲘ,
ᲨᲔᲜᲘᲡ ᲛᲘᲡᲐᲠᲗᲔᲚᲘᲡ ᲥᲔᲟᲣᲜᲘᲡ ᲖᲔᲛᲘ,
ᲛᲘᲪᲘ ᲢᲐᲜᲯᲕᲘᲗ ᲓᲐᲡᲐᲡᲠᲣᲚᲘ.
ᲛᲝᲕᲔᲓᲔ, ᲓᲠᲝ ᲐᲠᲡ ᲩᲘᲛᲘ ᲛᲘᲣᲠᲔᲚᲔᲗᲐᲗ,
ᲜᲣᲗᲔᲛᲘ ᲛᲔᲪ, ᲛᲝᲛᲘᲪᲔ ᲫᲐᲚᲘᲜ,
ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲓᲔ ᲛᲔᲪ ᲘᲛ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲔᲡᲐᲗ,
ᲨᲔᲪᲐᲡᲠᲣᲚᲝᲡ ᲛᲨᲝᲜᲚᲘᲡ ᲔᲐᲚᲘ.
ᲛᲝᲛᲔᲪ ᲙᲐᲚᲐᲓᲔ ᲡᲘᲧᲝᲛᲘᲡ ᲓᲠᲝᲜᲘ,
ᲫᲚᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲨᲔᲛᲝᲛᲫᲘᲜᲔ,
ᲓᲦᲔᲜᲘ ᲨᲝᲜᲘᲚᲘᲡ ᲒᲐᲖᲛᲘᲛᲤᲘᲜᲔ.
ᲓᲐ ᲛᲐᲨᲘᲜ ᲙᲔᲚᲐᲕᲘ ᲛᲨᲝᲜᲚᲘᲡ ᲨᲔᲘᲚᲔ
ᲛᲨᲝᲜᲔᲚᲗᲐᲜ ᲛᲔᲪ ᲛᲘᲛᲐᲫᲘᲜᲔ,
ᲛᲔ ᲛᲘᲛᲙᲚᲔ ᲓᲐ ᲡᲮᲕᲘᲡ ᲩᲘᲩᲔᲚᲔ
ᲫᲚᲘᲔᲠᲔᲑᲐᲗᲐ ᲐᲦᲠᲝᲫᲘᲜᲔ.
ᲘᲡ ᲩᲘᲩᲔᲚᲔ ᲛᲔ ᲔᲠᲗᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲡᲐᲤᲣᲫᲕᲘᲡ
ᲛᲮᲘᲐᲠᲣᲚᲐᲗ ᲩᲐᲛᲝᲛᲓᲔᲡᲮᲚᲘᲡ,
ᲠᲝᲛᲚᲘᲡ ᲩᲘᲛᲑᲠ ᲡᲐᲛᲝᲛᲑᲔᲚᲡ, ᲗᲐᲘᲡ
ᲨᲔᲘᲡᲬᲘᲠᲐᲕᲡ ᲓᲐ ᲣᲤᲝᲠᲗᲒᲣᲚᲔᲑᲡ.

ᲛᲮᲐᲠᲒᲘᲫᲚᲘ

ᲙᲔᲗᲘᲚᲘ ᲒᲐᲜᲬᲠᲐᲚᲕᲐ

ᲗᲘᲗᲔᲚᲘ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲔᲙᲝᲜᲝᲛᲘᲣᲠᲘ ᲛᲓᲒᲝᲛᲐᲠᲔᲝᲑᲐ ᲐᲛ ᲬᲚᲘᲗ ᲓᲘᲓᲘ ᲒᲐᲜᲘᲐᲪᲚᲔᲚᲘᲐ. ᲘᲡ ᲘᲗᲘᲗᲐᲠᲒᲐ ᲓᲐ ᲡᲐᲥᲛᲘᲡ ᲛᲘᲛᲓᲘᲜᲐᲠᲔᲝᲑᲐ, ᲠᲝᲛᲝᲠᲘᲪ ᲓᲦᲛᲔᲓ ᲐᲠᲘᲡ, ᲓᲘᲓᲮᲐᲜᲘ ᲔᲠᲔᲠ ᲒᲐ ᲠᲔᲚᲔᲑᲐ ᲓᲐ ᲔᲡ ᲐᲠᲪ ᲡᲐᲛᲘᲓᲦᲔ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲓᲐᲡᲐᲛᲣᲨᲐᲝᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲬᲘᲡ ᲡᲘᲛᲪᲘᲠᲔ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲨᲘ ᲧᲕᲔᲚᲐᲡᲐᲒᲐᲜ ᲨᲔᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲡᲐᲠᲣᲚᲘ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲓᲐᲡᲐᲛᲣᲨᲐᲝᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲬᲘᲡ ᲡᲘᲛᲪᲘᲠᲔ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲨᲘ ᲧᲕᲔᲚᲐᲡᲐᲒᲐᲜ ᲨᲔᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲡᲐᲠᲣᲚᲘ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲐᲛᲜᲐᲘᲠᲘᲗ ᲡᲘᲚᲔᲚᲘᲗ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ ᲓᲐᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲡᲐᲠᲣᲚᲘ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲐᲛᲜᲐᲘᲠᲘᲗ ᲡᲘᲚᲔᲚᲘᲗ ᲓᲐᲒᲠᲔᲒᲘᲚᲘ ᲗᲘᲗᲔᲚᲘ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲔᲙᲝᲜᲝᲛᲘᲣᲠᲘ ᲛᲓᲒᲝᲛᲐᲠᲔᲝᲑᲐ ᲐᲛ ᲬᲚᲘᲗ ᲓᲘᲓᲘ ᲒᲐᲜᲘᲐᲪᲚᲔᲚᲘᲐ. ᲘᲡ ᲘᲗᲘᲗᲐᲠᲒᲐ ᲓᲐ ᲡᲐᲥᲛᲘᲡ ᲛᲘᲛᲓᲘᲜᲐᲠᲔᲝᲑᲐ, ᲠᲝᲛᲝᲠᲘᲪ ᲓᲦᲛᲔᲓ ᲐᲠᲘᲡ, ᲓᲘᲓᲮᲐᲜᲘ ᲔᲠᲔᲠ ᲒᲐ ᲠᲔᲚᲔᲑᲐ ᲓᲐ ᲔᲡ ᲐᲠᲪ ᲡᲐᲛᲘᲓᲦᲔ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲓᲐᲡᲐᲛᲣᲨᲐᲝᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲬᲘᲡ ᲡᲘᲛᲪᲘᲠᲔ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲨᲘ ᲧᲕᲔᲚᲐᲡᲐᲒᲐᲜ ᲨᲔᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲡᲐᲠᲣᲚᲘ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲐᲛᲜᲐᲘᲠᲘᲗ ᲡᲘᲚᲔᲚᲘᲗ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ ᲓᲐᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲡᲐᲠᲣᲚᲘ ᲠᲐᲡᲛᲘᲗ ᲣᲤᲐᲓᲘᲡ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲔᲠᲘᲡ. ᲗᲣ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘ ᲯᲐᲠᲘ ᲒᲣᲚᲘᲡ ᲐᲠ ᲐᲬᲘᲒᲔᲑᲡ,—ᲔᲡ ᲛᲮᲚᲝᲚᲝᲗ ᲨᲔᲓᲔᲒᲘᲐ ᲩᲔᲣᲚᲔᲑᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲘᲛᲘᲡᲐᲪ, ᲠᲝᲛ ᲮᲐᲚᲮᲡ ᲯᲐᲠ ᲔᲠᲔᲠ ᲒᲐᲣᲒᲘᲐ ᲓᲐ ᲔᲠᲔᲠᲘ ᲨᲔᲛᲝᲣᲚᲘᲐ ᲛᲔᲔᲠᲜᲐᲮᲝᲑᲘᲡ ᲛᲐᲒᲘᲠᲘ ᲡᲮᲘᲐ ᲔᲒᲔᲠᲘ ᲛᲔᲣᲠᲜᲝᲑᲐ. ᲐᲡᲘ ᲠᲝᲛ ᲛᲗᲔᲚᲘ ᲓᲐᲡᲐᲯᲔᲚᲝᲗ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲐᲛ ᲓᲐᲛᲘᲗ ᲔᲠᲗᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲔᲠᲗᲘ ᲛᲔᲣᲠᲜᲝᲑᲐ—ᲡᲐᲛᲘᲜᲓᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲛᲪᲐᲚᲔᲚᲘ ᲐᲥᲕᲗ, ᲠᲐᲗᲐ ᲗᲘᲗᲘᲡ ᲛᲝᲗᲮᲝᲕᲜᲘᲚᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐᲛᲪᲐᲧᲝᲤᲘᲚᲘᲐᲗ. ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲔᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔᲪ ᲛᲔᲢᲘᲐᲪᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲨᲔᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘᲐ ᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ. ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲔᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔᲪ ᲛᲔᲢᲘᲐᲪᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲨᲔᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘᲐ ᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲬᲘᲤᲔᲚᲘ. ᲠᲐᲗᲐ ᲗᲘᲗᲘᲡ ᲛᲝᲗᲮᲝᲕᲜᲘᲚᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐᲛᲪᲐᲧᲝᲤᲘᲚᲘᲐᲗ

მინდს უფრო დიდი და ერცელი ბაზარი გაეხსნება ევროპაში. ეს კი ასწევს ხალხს ნიეთიერ მდგომარეობას და კიდევ უფრო გაუადვილებს მას სიმინდის წარმოება უფრო გაამეიერის და გაიფართოვოს და ეგრეთვე მეურნეობის სხვა დარგიც შემოიღოს. სანამ ეს ასე არ მოხდება, მანამდის იმერეთის ეკონომიური მდგომარეობა სწორ გზას ვერ დაადგება და ის ტანჯვა-ეიება, რის განცდაც მას, მოელის, პირდაპირი შედეგი იქნება მცხოვრებლებისაგე უფარ-დელობისა და უზრუნველობისა. ამ განსაცდელის თავიდან აცდენა კი არც ისე საძნელია. ამისათვის თავდაპირველათ საჭიროა მხოლოთ თვით მოქმედება და თავის საკირობებზე თვისიეე ძალ-ღონის მოუშავება. რომ ეს ძალ-ღონე და თვით-მოქმედება კი პირდაპირ მიზნისაკენ მიმართოს, ჩვენ მკითხველებს გავაცნობთ ბ-ნ რ. ვ. ოდინეცის თხზულებას და მის სურვილს.

ამ მოკლე ხანში გამოეიდა ბ-ნ რ. ვ. ოდინეცის თხზულება ამ სათაურით: **Примѣненіе машинъ и усовершенствованныхъ земледѣльческихъ орудій въ хозяйствахъ съ посѣвами кукурузы".** შინაარსის მიხედეთ წიგნი შეიძლება სამ ნაწილათ გაეყოთ. პირველ ნაწილში მოთხრობილია, თუ როგორ უნდა შემუშავდეს ნიადაგი სიმინდის დასათესათ და რა გვარი მანქანებია საჭირო, რომ ამ მხრით მეურნეს შრომა შესამჩნეეთ გაუადვილდეს და შეუმსუბუქდეს. აქ ავტორი იმ აზრისაა, რომ უფრო საზრიანი იქნება სიმინდის თესეა „по гнѣздовому способу" წარმოებდესო. ეს უკანასკნელი წესი კი იმაში მდგომარეობს, რომ დასათეს ადგილზე გაკეთებენ პატარ-პატარა ორმოებს ერთმანეთს გადაჭრილ და მთელი ადგილი პატარა პატარ-პატარა ოთხ-კუთხედებათ დაეყოფა. ამ ნირი ოთხ-კუთხედების ოთხს

ბლეულობა. სიმინდს კი ნიადაგიდან უფრო მეტი ფოსფატები (ფოსფორის სიმჟავის მარილი) ამოაქვს ამიტომ ის ნიადაგი, რომელზედაც სიმინდი გამუდმებით ითესება, ფოსფატებით ღარიბდება, და მოსავალიც კლებულობს. ამიტომ საჭიროა ნიადაგს ფოსფატები ემატებოდეს. ფოსფატები კი ბლომათ მოიპოვებიან ძვლებსა, თმა-ბალანსა, ბუმბლს და ჯაგარში. ამიტომ მეტათ საჭიროა, მეურნემ, პატიერის მომზადებას გარდა, აგრეთვე ისიც იცოდეს, თუ როგორ უნდა ისარგებლოს ამ ნიეთიერებითაც. ამ ნიეთიერებათა პატიერათ გადაქმნის საშუალებას კი მკოთხელი თვით ბ. ოდინეკის თხზულებაში ნახავს. ამიტომ აქ ამას აღარ შეეეხებით. ჩვენი შენიშვნა ისეთიც გაგრძელდა. ახლა კი ბ. ოდინეკის სურეალზე გადავიდეთ.

თხზულებასთან ერთათ რედაქციამ აეტორისგანვე განმარტებითი წერილი მიიღო, რომლიდან ჭრნას, რომ ბ. ოდინეკს სურს ახლაეე შეუდგეს საქმეს და იგი მალე განაზორეცეოლს. ამისათვის ბ-ნ ოდინეკს განუზრახავს ამ შემოდგომაზე ამერიკაში წავიდეს კიდეე და იქ ერთი წელი დაჰყოს, რომ უფრო ზედ-მიწევნით შეისწაელოს სიმინდის წარმოება. ამერიკაში მას ბეერი მეკარხნეები და სიმინდის მწარმოებელნი ჰყოლია ნაცნობი და მათთან მიწერ-მოწერა ჰქონია. ბ. ოდინეკს სურს, რომ მას თან გააყოლონ რამდენიმე პირნი ადგილობრივი მცხოვრებთაგან, რათა ამ უკანასკნელთან ამერიკაშიეე შეისწაელონ და შეიგონონ სიმინდის წარმოების საქმე. ამერიკაში ბ. ოდინეკი იმათ ფერმებში დაბინავებენ, და სანამ ენას არ შეისწაელიან და ახალ ცხოვრებას არ შეეჩევეიან, მანამდის თვითონვე მათთან დარჩება. წამოაყოლ პირთ სახარჯო ფული თვეიანთი უნდა ექნესთ. მერმე, ერთ წელს შემდეგ, ბ. ოდინეკი თან წამოაყოლ კაცებითურთ კაეკასიაში დაბრუნდება და საქმეს ამ ნაირათ შეუდგება: მიწის მფლობელებმა მას უნდა დაუთმონ რამდენიმე დეს. ადგილი, რომ შესაძლებელი შეიქნეს საცდელი წარმოების დაარსება. ამ საცდელ წარმოებას საგნათ ის ექნება, რომ, ეისაც ესურეება, დაანახოს და გააცნოს სხვა-და-სხვა იარაღებისა და მანქანების ხმარება სიმინდის წარმოებაში. ამიტომ აეტორი მიმართავს ყეელი იმას, ეისაც კი სიმინდის წარმოებას გუმუმოებესება აინტერესებს, დაუყოვნებლივე ამოარჩიონ ამერიკაში წასასელელი პირნი, შეკრიბონ იმათ გასასტუმრებელი ფული და ერთი წლის მათთვის ხარჯათ სამყოფი და შემდეგისათვის დაუთმონ მას ასი-ოდი დესიატინა ადგილი საწარმოებლათ. ჩვენ სრულიად დარწმუნებული ვართ, რომ ბ-ნ ოდინეკის კეთილ განზრახულებას მთელი ქართველობა დიდის იმედით მიეგებება და თავის-და სასარგებლოთ დახმარებას აღმოუჩენს.

ამერიკელი ინდოელების ცხოვრება

ამერიკის შეერთებულ შტატებს სადამარკოთა გასუდათა ინდოელები. ზოგს, ეისც ჩუეეთისეს გუეშრის ტომისანი, ისინი ბამრეანთ მიაწნათ; ზოგი კი განსთდებს წინასეიდეკთ თედის შთ, ერთი ამბოს, რომ ისინი ტანეეულები არიანო, მეორე კი ზარმაცები, ქურდები და ეულმრთონი არიანო სამრთ ლიანთ რომ ეოქეთ, მათში კიეეც და ეკიე მოიპოვებ და თუ ამერიკელები სხვა-და-სხვა ეზრისანი არიან ეს იმიტომ, რომ ზოგი ინდოელთ ტომი პარეტეეულთ ცხოვრებას—ენთნთდებ ეზთ ეარ ეკერეს, ზოგნაი ეზეკე დრის მეზობელთ ეკეეიდ ეზეეი ისეთი ტომი, რომელსაც ეეეალეკ ექეს, ეეოლეთიც, სუეეთმოეფოეეთიც, ეკეეეთიც და ზოგს ეკეზეთიც. ეს ეკანსეეეულეს ხსეალეეფოთ ისე ექეთ მოეეეთიდი, როგორც ამერიკის შეერთებულ შტატებში. ეკეეთ თეეი ოთხ-ოთხი წლით ირჩეეს ეეფრთეს (პრეზიდენტეეი) და მას თანეეეეეეეს. ეოეკეეთ თეეიდან კეზეეეეეეე

ტეგენ ინდოელებმა, რომ ხმირად დუელიერებელ ამერიკის მოგვითხრობენენ მათზე. ერთსელ ერთი ინდოელი ფოროშარს გუნეგრეტიკა ძალლს და ჭალსმეფე თაკისი ხოროი, გუფერია თოფი და ინდიანი აქეთ-მეთო ეუნეთი, რომ ძალლები დამსხვრეულია, ამხსოსაბეკ, თუმცა ხასინ თავისთავს ამ ტანჯვას ეფეტებდა, ერთერი ან დეკრბაეს ძალრნა ერთ ადგილს. ინდოელები, დიდ გულდაბასთან სამშობლოს მოეკურეულნიც ეფიან და მისი მოძმრებით სასოწარკვეთილებაში ეკრდეიან. ერთი თეძის უფროსი რადგა უბრალო ურწმუნის ეკმა ამერიკელების უნდა წეკეფანთ ძატრეტილიდინ დასაბატონრეფლთ, ეგზეზე ხელეში ნაკეფი ინდოელები, რომ ხმირთ დუელიერებელ ამერიკის ეფეტებ ეფეტ ეფეტ ეფეტ

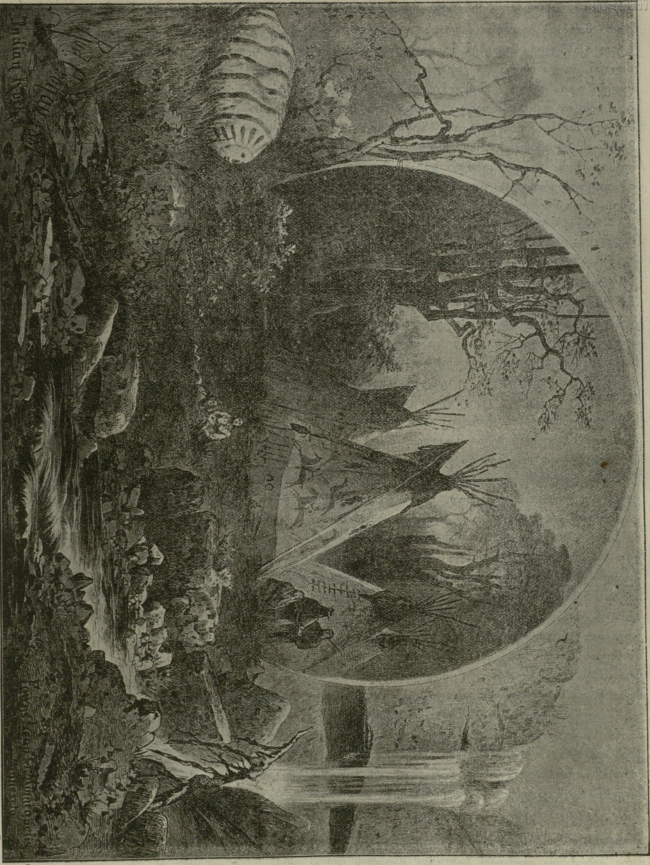

ამერიკელი ინდოელების ბანაკი

და დაეიახლოებ, რადგანაც ყოველგვარათ შესანი-
შნავი კაცია. მშვიდობის მოყვარე ქათალიკოზმა
ეს რომ გაიგონა, იამა, მოუწონა მეფეს და შუამა-
ვლობაც თავს იდვა. დაიბარა ქაიხოსრო აბულაძე და
დაუყონებლივ გაემართა თავის კრებულით და მხლე-
ბლებით რაჭისკენ. რაჭის საზღვარს რომ მიაღწია,

ერისთავმა შეიტყო და მოაკვნა თავად-აზნაურები და ერთი მარქაფა ბედაური ძეერფასი უნაგირით და რა-ხტით აკაზმული. მიეგებენ ნიკოლოზ წმინდის ტა-ძართან, თაყვანისცემ და გაუფლეენ, როგორც ჩვე-ულება იყო. ყველა წინ მიეფლოდა გარდა მეჯ�-ბისა. ის კი უკან მიდეოდა; ცოტა მოშორებით მიაყოდა მარქაფათ ძოა-ფაფარ შეიღებილი ულაყი. მიაღწიეს რა ამბრალეულრის სასახლეში, დაკრეს ეკ-ლესიის ზარა და კოშკებიდან ჯაზირები დაცალეს. იქ დახდენ ერისთვის შვილები. იდგა ჯვარით თა-ვში კარის მწრიველი მისი სასახლის მოძღვარი იოა-ნე—მისიე ანზაური გვრათ ბაქრაძე. გადახტა ცხენ-ნიდან ქათალიკოზი, მიეიდა და ჯვარს ემთხვია. წი-ნამძღვარმა შესხმა მოახსენა: „ღეღელმთავრობისა კკართითა შემკობილმან ღვთის მეცნიერად ქადაგე შენ სახარება სასუფეველისა იოსებ და მართლმდი-დებლობისა სწავლანი აღმოთქვენ და ეკლესია განა-მდიდრე მოძღვრებითა და აწ განათლებულთათ მშინა-სა თანა ძესა სულთით წმინდითურთ ღვთის მეტყველ-ებდეთ და ეადიდებდეთ ყოველნი, მეუფებასა შე-ნსა, რომელსა ეეედრე ცხოვრებათ და განათლებათ სულთა ჩვენთათვის“. ქათალიკოზმა ჯვარი გადასახა, ერისთვის შვილებმა ხელი მოკიდეს, შესეეს იმ ცხე-ნზე, რომელიც მიაგებეს და გაუძღვენ წინ. ხიდის კართან დახვდენ სამღვდელოება და ხალხი მრა-ველი საეკლესიო ბაირაღებით. ესენი წინ გაუძღვენ და ჩაეიდეს ერისთვის ეზოში. დაკრეს დიდი ხმოვა-ნი ზარა. ეს საღიდელო წესი. ანუ პატივისცემა იყო სამღვდელოებისა და ამას გარდა, რადგანაც ეს ქათალიკოზი გვარათ ბაგრატიონი იყო და მეფის ძმა მეფის წესისაებრ დაუხდენ: ცხენიან ზარაბაზნის სროლა დაიწყეს. ჭიჭკარს შიგნით ერისთვის ცოლი მოეკვნა, თან ახლდა ელისაბედ მონაზონი ღვთის-მშობლის ხატით. მოეგება თვით ერისთავეც, უამ-ბორეს და ხელმოკიდებული მიეიდენ ეკლესიის კა-რებთან. აქ მოართეეს მანტია და კეერთხი. ერისთ-ვის შეილებმა გალობნით შესხმა მოახსენეს. „ო�sp მთავარი მშვიდობისა მოეიდა დღეს“ და სხვანი. და-კრეს დიდხმოვანი გუსლი მეალობლებმან, ზედეე კი-ლოთი დაიწყეს „უფალო ღაღად ეყეე შენდამი, ისმინე, ისმინე ჩემი უფალო“. შეეიდენ ეკლესიაში. ხა-ტებს ემთხვია მეორეთ საკუთრხეეელში ტრაპეზს და გამოეიდა; ორიეე ხელით ჯვარი გადასახა ჯარს და მერე შებრძანდა ერისთვის სახლში. საუბრის დროს ქათალიკოზმა სიტყვაში გამოუთქა, რომ დადიანისა და გურიელისაგან ნამეტანი მორჩილება არის მეფი-სადმი: ცხენზე შეჯდომის დროს ერთმა აღეირი უნდა დაუკაეოს და მეორეე უზნაგი უნდა დაუწეო-სო. მიხეედა ერისთაეი და უპასუხა: „ეიცი, თქვენო მეუფეებაე ყველანი თავადნი და დიდებულნი ამ წრე-ში უნდა იდგენ, რადგან მეფობა წარმოადგენს ვა-რეშემოეუწერეთ უფლებას თეესთა ქეეშეერდომთა ზედაო“. „თუ იცი, მაშ შენი ურჩობა რაღას ნიშნეა-სო“—განაგრძო ქათალიკოზმა შენც კარგათ იცი, კა-ნონში წერია: „ეკეთუ მეფეს მეფობა არ გაუეეა უნ-ნდა დატოეოს მეფობა მისი და შენ კი ერთი დი-დებული თავადთაგანნ არ ემორჩილები. ეს სამარ-ცხეინო საქმე არის მეფისათეის. გარეშემტრები რომ გაიგებენ ამას, შემოესეეინენ სამეფოს და ქრისტიანო-ბა შეირყეეა. მართალია შენი დამორჩილება არ გა-უეჭირდება მეფეს, მაგრამ ბეერი უბრალო სისხლი დაიქცეეა და ამას ერიდეს, როგორც სულიერი მამა გირჩეე.დფიქრდი ამაზედო. ერისთავმა თავი იმარ-თლა: მე ვიახელი მეფეს, ჩემს გულში ღალატი არ ყოფილა. ნუ გაეიწყეება ხრეიღლის ომი, როდესაც მეფეს უმეეხთლე და დაატყეეენ“. გაეწყეეტია სი-ტყეა ქათალიკოზმა. „მაგრამ ყოველივე უნდა დაი-ვიწყოთ რადგანაც ქვეყანასათვის საჭიროა შეიდობა და კაცთა შორის სათნოებაო. მე შეეარიგებ მეფეს-სო“. როსტომ ერისთავმა სიხარულით თანხმობა განაცხადა, მხოლოთ იმ პირობით კ, რომ ქათალი-ოზს ეკლესიაში ბარძიმზე დაეწერეს ერისთავი. ქათალიკოზმა ალუთქეა და რომ მეფის თანხმობაც მიეღო, გამოეშვრა მეფესთან ქუთაისისაკენ. მეფემ რომ ერისთავი ეერ ნახა მოყვანილი, დიდათ ეწყინა. ქათალიკოზმა ყოლიფერი დაწერილებით უამბო და დამშეა: ცხადი რომ მხოლოთ სიკედილის ეშინიო. მეფემ გაიღიმა. გაძღეეე სიტყვა და ეფი-�sp შენს ხახელისა ღვთის მშობელს ერც ის და არც მისი შვილები არ მოგკლა და ისე-თის პატივისცემითაც მიეიღო, რომ საარაკოთ დარ-ჩესო. ამ სიტყვებს შემდეგ ხელ-მეორეთ წაბძანდა ქათალიკოზი რაჭას და ბარძიმზე ხელის დადებით დაარწმუნა ერისთავი. შეიქნა სიხარული დიდი. დი-დი ხნის დამორებულებნი აწ კი ფიქრობდენ თავის ნათესაებისა და მოყვრების ნახვასა და შერიგებას. ამ დღეყეე დაიბარა ერისთავმა ცხინის მოურავი ალი ენგიჩარი და რმას ჩაიბარა ყველი ციხეები. ეს ალი ენგიჩარი სტამბოლელი იყო. დიდი ხნის კაცი მაგ-რამ ოცდაათის წლის კაცათ თუ ჩაითვლებოდა. ოცი წლის რომ შესრულებულიყო, ასის თაობა მი-ეცათ, მაგრამ გულ-უმამძიარ ახალგაზდას მეტი მოე-ნდომებია, მით უფრო რომ ენგიჩრების ამბავი გუ-ლში ჩაჯრომდა. ერთ დროს ენგიჩრებს დიდი ძალა ჰქონდათ სტამბოლში. ხონქარს ხან აიყენდენ ტახ-ტზე და ხან გადაადგებდენ. ეინც კი კარეი გამოეი-დოდა მათ სამეფოში, ყველა ენგიჩრათ მიდიოდა

და ამგვარათ ენგიჩრების რაზმი ღღითი-ღღე სქელდებოდა. მათი თავ-გასულობა უსაზღვრო იყო. უკანასკნელ ენგიჩარს რომ ეთხოვა პირველი ლიდებული კაცის ქალი უნდა დათანხმებოდენ. ფარს ვინც გაბედავდა, შეიკრიბებოდენ, ყველა ენგიჩრები ერთათ დაესხმოდენ თავზე ურს, აიკლებდენ და ქალს კი მათს ამხანაკს მიგვრიდენ. გზაზე მომყოლი ენგიჩარს ხელი ხმალზე ედგა და ვინც, წინ შამოკერებოდა თუ ნებით არ გადაუბვეედა ვინც უნდა ყოფილ იყო, თავს გაგდებინებდა.

ერთმა, ახლად ტახტზე ახრძანებულმა ხონთ-ქართაგანმა ეფლარ აიტანა მათი ძალერება, მოიტყუა ყველა და ღალატით ამოწყვიტა. ეს ამბავი რო ქონდა გაგონილი ახალგაზდა ალის, მოინდომა ძველი დროს აღდგინება და ახალი ენგიჩრების გაჩენა. შეუტყეს შეთქმულებს და ბევრი მათგანი ჩამოახრჩეს. ალი-ასის თავმაკი მოასწრო გადადარდნა. დაეწეკეს ლეანა, ოცდა-თუთხმეტი წელიწადი გადაეარდნილი იყო, იმალებოდა სათათრეთშიე და ბოლოს ერთი მისი ნათესავი კიკიანი ფაშა, რომ დანიშნეს იმერეთში მყოფ ჯარის უფროსათ, გადმოვიდა და მოიწდო მას. ფაშამ მისი მეფის მოღალატის შენახვა რომ ვერ გაბედა, როსტომ ერისთავს გაუუზავნა. ერისთავმა მიიღო და ცხენები ჩაუბარა დიდ პატრეში ყოფდა და ალი ენგიჩარიც მიეთვისა; აღარ შორდებოდა და მეკიხოენებიც გამოუზარდა; აი, ეს კაცი დატოვა ერისთავმა მოადგილეთ და თვითონ კი მეფეს ეახლა. მეორე დღეს სადილი ტუბუღ-ში ქმაქეს, იმ ღამეს ქაიხასრო აკიაშვილის საზაფხულო სადგომში დაბინავდენ ცუცხეთს. იქიდან კი მეფეს უნდა ხლებოდენ ეარცხეს. ერისთავის მგზავრობა ესრეთი იყო: ბარგს, სამზარეულო იარაღს, პურს და ღვინოს ასი ცხენი და ჯორი უნდებოდა. სადაც დაბინავდებოდა, იქეე უნდა გაკეთებულიყო ხარჯი. თანეე მიქონდათ შუაზე გახერხილი თორრეები და მალე გამართავდენ ხოლმე. უკეთუ ხსნილი იყო, ჯოგათ მირეკავდენ სახორცეებს. ახლაც ამ რიგათ მოგზაურობდა. მეფე დიდი ჯარით მიეგება და ცოტა არ იყო, ერისთავს გაუკვირდა ეს სიმდაბლე. ერისთავებმა ხელზე უამბორეს მეფეს და მხლებლები კი დამწკრივდენ, დაიჩოქეს და ისე თაყვანისცეს მეფეს, აქ შეიქმნა ერთი აღდგომის ლიტანიობა. დიდი ხნის უნახავი ძმები ერთმანეთს ეხვეოდენ, კოცნიდენ და ტიროდენ. ზოგმა მამა ნახა, ზოგმა შვილი და ზოგმა ძმა. ჯარმა თოფის სროლის ნება გამოთხოვა. მეფემ დასტური ბრძანა, სულ სროლით მიეიდენ ეარცხეს, მაგრამ ერისთეის ჯარისაკან უფრო ფიცხელი თოფის ხმა ისმოდა, რადგანაც სეანური წამალი ქონდათ. თვითონ ერისთაეი თავის სასახლეში აჰრეეენებდა. ეარცხეს ერისთავს სახლები მიუჩინეს, მაგრამ არ ისურვა, რადგანაც ნახდის კარეები ქონდა საკმათო წამოღებული ჯარისთვის და ერთიც დიახ, დიდი და ძვირფასი ნაბდის კარეი სარკმლებიანი თავისთეის და თითონაც იქ მოისვენა შვილებთან ერთათ ერისთეის ჯარს თავისი ხარჯი ქონდა, მაგრამ მეფეც აძლეედა. ერისთავი კი შვილებიანათ ყოველ დღე მეფის იჯრაზე იყო და მხოლოთ შემდეგ ბრუნდებოდა ხოლმე ბინაზე, ო�d დღე ამ ლხინსა და შექცევაში იყეენ. ერთ ღამეს შეკრიბა მეფემ საიდუმლო კარის კაცები და გამოუტყდა: ეეერ ხედავო, რა სიფრთხილითა გვეკიდება ერისთავეო. მაგის გული არ გასწორდება, კიდე ბევრს ცუდს შეგვამთხვევს და დრო არის, ქვეყნის მოღალატეს ახლაეე საკანონო მოვახდეეინოთო. დიდ ხანს ითათბირეს კარის კაცებმა, მაგრამ ერთმანეთს ვერ დეეთანხმენ. არჩიან ბატონიშვილი ბრძანებდა, მე გიორგის მიმჰვემეთ, რადგანაც დიდი ვაჟკაცია და სხეა თქვენ იცითო. პაპუნა წერეთელი ურჩეედა, რომ ოთია და ივანე მესხიც მოეწვიათ. ბერი წულუკიძე და ზურაბ მიქელაძე ამბობდენ: ხეცარიელი არც ისინი დგებრჩებიან ერისთეის ჯარი ხელს გამოიღებს და ბევრი სისხლი დაიღვრებაო. თამაზა მესხი შებმას თხოულობდა. მაშუკა მდივანი წინააღმდეგი იყო. ბოლოს წამოდგა პაპუჩა აბულაძე და მოახსენა მეფეს: ხედავთ, ბატონო მეფეე, რომ ამგვარი რჩეენი არა გამოდის რა. თუ არ გამორისხდებით, მე მაქვს საიდუმლოთ ცოტა რამ მოსახსენებელი და თუ მოგდეწონოსთ, მე მომანდეთ მისი ასრულებაო, მეფე დათანხმდა. დიაშალა დარბაზი და დარჩენ მარტო ორნი: მეფე და პაპუჩა აბელაძე.

(შემდეგ იქნება)

ჩვენი საშინაო საქმეები

შემდეგი *)

ᲒᲐᲪᲘᲜᲔᲑᲣᲚᲘᲐᲠ, თუ რა მოყვება ასეთს მდგომარეობას, და რა იქნება პირდაპირი შედეგი ამ ფაქტებისა.

ჩვენი ხალხი უმეცრების მორევში ჩაკარავს და მისი გონება ბნელით არის მოცული. მას არა აქვს არაეთარი ანრონომიული და ტეხნიკური ცოდნა, არც არაეთარი დამმარეველი და შემწე ძალ არ მოეპო�eება ამ ქმამთ. მრავალგვარმა გადასახადმა და მოთხოვნილებამ კი იმატა, რასაც მამაპაპური ცოდნითა და გამოჯელობით დღეს ეფერ იკმაყოფილებს ხალხი. ადგილის სიეწროეე და გადასახლების შეუძლებლობა ართმევს მას საშუალებას თავისი ცოდნითა და გამოჯელობით ეს მოთხოვნილებანი დაიკმაყოფილოს. აქა-იქ დარსებული სოფლის „შკოლა, რომელშაც ხალხს მხოლოთ ან-ბანის ცოდნა შეძინა და დაუბადა მცირეოდენი სურვილიც სხვანაირი ცხოვრებისა, და ამასთანავე სოფლის აუტანელი ცხოვრებაც (იხ. „ბნე ფო“ ᲬᲔ მისი კრიტიკული განხილვა ქურნალ „კვალში“ №№ 38 და 39 1894 წ.) ხალხს ძალას ატანს თავი დანებოს თავის მამულ-დედულს, კარ-მიდამოს და ქალაქებში იპოვნოს; იგი ბინავდება იმ ადგილებში, სადაც რაიმე გამოსარჩენი წარმოებაა. ფოლოქსერამ ხალხს იმ ცოდნის იმედიც დაუკარგა, რითაც ამდენ ხანს ასე თუ ისე ცხოვრების ჭაპანწყვეტას ეწეოდა. მოეახშეობა უფროს ერთ ნაწილს ერისას ხელიდან მიწა-წყალს თანდათან აკლის. იაფი კრედიტით ასეთ მდგომარეობაში მყოფი უმრავლესობა ჩვენი ხალხისა—მეურნე და მიწად-მომამეფი—ვერ ისარგებლებს, რადგან უმეცრია და სულ მცირე სარგებლიან ფულსაც კი ვერ გამოაღებინებს იმდენს, რომ თავიდან და ის მცირე სარგებელიც გადიხადოს. ამ იაფი კრედიტით ისარგებლებენ მხოლოთ ისინი, ვისაც დღეს ან მეტი მიწა-წყალი აქვს და ფული აქვს და ან ცოდნა. ესენი კი ამ საშუალებით და ამ პირობებში მყოფნი უფრო გამდიდრდებიან, ადგილ-მამულსა და კიდეე სხეა რასმე უფრო ბევრს შეიძენენ და მეურნეობა მათი ანეწეს. ეს გარემოება ეროვნული პრინციპით რომ გაგზომოთ, რასაკვირველია, სასარგებლო იქნება საქართველოს მომავალი ბედ-იღბლის გადასაწყეტათ, მაგრამ წმინდა ეკონომიური თვალით რომ განვიხილოთ, სრულიად გამოუყენებელი და მაზარალებელიც გახდება ხალხის უმრავლესობისა და დაბაგრულოთათვის. ეს აზრი ამ ორი წლის წინათ უკვე გამოთქვა „კვალმა“ შემდეგნ სიტყვებით: „თუმცა ტატეების მოტრფიალე ბლეხ-კაკაბაზე ბევრს ჭაკიროდა, სოფლის მესაკუთრეს თავს ეფლებოდა და დატრიალებდა, მაგრამ სჯმით იგი (თავი და უნებურათ, რასაკვირველია) უფრო ესარჩლებოდა და იცავდა სოფლის ბურჟუაზიისა, ხელოსანთა და წერაილფება მოვახშეთა ინტერესებს. დეპო-კასები, სასოფლო მაღაზიები და ბანკები, რომელთა შესახებ წერილი ეფრთა-სმენა წაიღეს წინათ და შარშან კიდეე მაჩხანელმა, ნაკოფია შეუსაბამო და უტოპიური აზრისა. ნამდვილათ კი ხელ-საყრელი და სახეირო არის უფრო ჩარჩებისა და წერ-ლ-ფება „ბურჟუებისათვის“. აკი ეთქვით, ითათი მოტრფიალენი სრულიად მოუმზადებელნი აყვენ და ამიტომ, რასაკვირველია, ვერ იცნობდენ ბურჟუაზეი ეკონომიის ან-ბანს, რომელიც ამბობს, რომ აყვევება ჩარჩისა და წერილფება „ბურჟუების“ ცხოვრებისა იწვევს სასტიკს ბრძოლასა და კონკურენციას თვით ამ წერილ-ფება „ბურჟუებ ᲨᲝᲠᲘᲡ. და, ბოლოს, ეს დაწყეველილი კონკურენციაც ისეთი ხელია, რომ ცხოვრებას თავის და ენებურათ მიაწყვეტს ისეე იმ უდიდეს და განეთიარებულს კაპიტალისტურ ყოფას, რომლის შიშით თმა ყალეზე ედგათ და თავზარი ჰქონდათ დაცემული იმათ მოტრფიალეთა“... *). ამ გვარათ, კონკურენციის ძალით შექმნილს „ბურჟუებს“ მეშაც მოუნდებათ და დაჩაგრული ხალხი, რაკი თავის ძალ-ღონით პაწაწა საკუთრებას ეფერ გაუძღვება, ან უკეთ, ვერ შეძლებს გაუძღვეს, პროლეტარის სახით პირდაპირ კარზე მიაღგება. ასეთს ეითარებას მოჰყვება ერთი მხრით რთულდ წარმოება. ამ

*) იხ. „კვალი“ № 25

*) იხ. „კვალი“ 1893 წ. „ჩვენი ლიტერატურის მდგომარეობა“.

მწარმოებელთა რიცხვში მოჰყვება ის, ვინც დღეს ცხოვრებაში დირიჟორობს, ე. ი. მცოდნე აგრონომიოლისა და ტეხნიკურის სწავლისა და მეეხშეოსბითა, ან მემკეიდრეობით ფულიანი კაცები... მეორე მხრით კი მოჰყვება სადღის ცდილიზე დასმა, მიწა-წყალზე სეფლის ადება, გაშორება და თავისუფალ მუშათ გადაქმნა — იმ მუშათ, რომელიც მხოლოთ ფიზიკურის ძალ-ღონის მექონი იქნება და მეტი არაფერი. ეს უკანასკნელი გარემოება უფრო გაიფეფს მუშა-ხელს — რაიც დღეს ჩვენში ძვირათ ღირს — და ამით კიდე უფრო დაეხმარება რთულ წარმოების განდიდებასა, გაძლიერებას და ხალხის პროლეტარათ გადაქმნას. .

(შემდეგი იქნება) ᲭᲮᲐ

საშინელი ქარიშხალი

(გაგრძელება ᲛᲝᲗᲮᲠᲝᲑᲘᲡ „ᲑᲘᲠᲯᲘ ᲢᲚᲔᲑᲘ“

უმდეგი *.)

III

ᲮᲚᲐ როგორ ᲯᲝᲑᲘ?.. რა უნდა გავაკეთო, სად უნდა წავიდე?.. იმდენი ცალი მაინც არ მომცა გადასახდელი, კიდე როგორმე წავიღებდი დღეს, ან გაკეეთილებს, ან სხეა რასმე ეიშო�di, ახლა კი რა ექნა?“ ᲰᲘᲪᲘᲠᲝᲑᲓᲐ გზაზე დაღონებული მიდიოდა სასტუმროსკენ დათა, რომ უეცრათ თვალი მოჰკრა ახალგაზდა ყმაწვილს, რომელსაც სტუდენტის ქუდი ეხურა და, ის იყო, სასტუმროს კიბეზე შეირბინა. სტუდენტის დანახვეზე თავისი სტუდენტობა მოაგონდა დათას; მოაგონდა, როცა მეორე კურსზე იყო და შეიტყო, რომ მისი უფროსი ამხანაგები, რომელთაც იმ წელიწადში გაათავეს უნიეერსიტეტი სამსახურში შეეიდენ. რა ყოფა დაწია მაშინ: როგორ თუ მამულის სამსახური დაიეწყეს და მარტო თავის თავზე ზრუნაეენო? „შენ მაშინ ეეგონა, ჩამოხვიდოდი თუ არა, ქეეყანას გადაბრუნებდე, მაგრამ, აი, ჩამოდი და ეიღაც გადამიელს ეხეეწები, ადგილი მომეცო, რომ შიმშილით არ მოეკედეო! კარგი ჰქნა, რომ უარი გითხრა, ჭნახე ახა, შეგიძლია რამე თუ არა? ჩაჩურჩულებდა ნაშნის მოგებით რაღაც ხმა. „ეეჰ, ამოიოხრა დათამ; მე მაშინ ასე მეგონა, რომ სანამ ჩემი ცხოვრება“ გამოსელის დრო მოეიდოდა, ათასი ცელილება მოახდებოდა!.. მაშინ იმედი მქონდა, როგორც თეითონ ჩემი თაეის, ისე გარემოების და ასე ეფიქრობდი, როგორც შეიძლება, რომ კაცს, რომელსაც ასე მიყეარს ჩემი სამშობლო და ძალ-ღონეც შემწეეს მისი სამსახურისთეის, ცხოვრებამ დამეიწყოს ყველაფერი და თაეის ნებაზე მარონიოს-მეთქი?.. ნეტაეი იმ დროს, საესეს რწმენით და იმედებით, როცა ელი მხოლოთ დაძახებას, რომ ნამდეილ გზირათ გადაკეეული, მთელ ქეეყანას შეეჯიდო!“.. ამ ფიქრებში იყო დათა, როცა სასტუმროს დერეფანში შეეიდა და უთხრა მსახურს, მიდიეარ და ანგარიში მომიტანეო. სანამ მსახური დაბრუნდებოდა, დათა დერეფანშიეე დარჩა და უნებურათ დააკვერდა იქეე კედელზე მიკრულ დფას, რომელზედაც სასტუმროს მდგმეურთა გვარები ეწერა. „ანენა გოჯასპირიძისა“, ამოიკითხა მან პირეელათეე და შეჩერდა. „გოჯასპირიძისა, გოჯასპირ-ძე, გოჯასპირიძე“ რამოდენიმეჯერ განიმეორა დათამ, მაგრამ მაინც ეერ მოიგონა, სად გაეგონა ეს გვარი. ამ გვარ მოგონებაზე უეცრათ დაეხატა თვალწინ აკრეთეე ღღეს, რომ ქალი და ბაეშო ნახა. საკეირეველი იყო, იქ ქალი და ბაეშო, რომლებიც სადღაც ენახა და აქ გვარი, რომელიც სადღაც გაეგონა; ამ დროს მოისმა ფეხის ხმა და დერეფანში სწორეთ ის სტუდენტი შემოეიდა, რომელიც ამ რამდენიმე წუთის წინ დაინახა. დათამ შეეხედა სტუდენტს, სტუდენტმაც შეეხედა დათას და ორიეენი ერთმანეთს თვალებში შეაშტერდენ.

— დათა!..

---

*) იხ. „ᲙᲘᲗᲮᲕᲐᲚᲘ“ № 25

— კოწია!.. მოისმა ერთსა და იმავე დროს ორივეს გულიდან გრძნობით ამოხეთქილი სიტყვები და ორი ახალგაზდა ერთმანეთს გადაეხვია.

— საიდან კაცო? წამოიძახა კოწია დიდგულაძემ, როცა რამოდენიმეჯერ აკოცა თავის ყოფილ მასწავლებელს და ახლა კი ამხანაგს.—წავიდეთ, წავიდეთ ჩემს ოთახში და მომიყევი, როგორ გაჩნდი აქ? ამ სიტყვებით ჩაავლო ხელი დათას და გაიტაცა ოთახისკენ. ახლა კი მიხვდა დათა, ვინც უნდა ყოფილიყო კნეინა გოჯასპირიძისა. ის იყო, რასაკვირველია, კოწიას და მარო, თავად ქაიხოსრო გოჯასპირიძის ცოლი. ის ბავშიც, რომელიც ამ დილას ჰნახა დათამ, მაროს შვილი უნდა ყოფილიყო, რადგან ზედგამოჭრილი მარო იყო და ის ქალი კი, რომელიც ბავშს ახლდა, მანუჩარ დიდგულაძისას ნანახი გამდელი.

როცა პირველმა აღტაცებამ გაიარა და დამშვიდდენ, დათამ უამბო კოწიას, რისთვისაც ჩამოვიდა აბასთუმანს და აუწერა მზრუნველთან მომხდარი სცენა.

— მარო სად არის? იკითხა ბოლოს დათამ. მე ახლავე მოვდივარ და, თუ შეიძლება, ვნახავ ბაირემ!

— მარო ახლავე დაბრუნდება აბანოდან, მაგრამ შენი გაშვება, არამც თუ დღეს, არც ამ თვეში შეიძლება! უთხრა კოწიამ: მარიობისთვემდის ვრჩებით მე და ჩემი და აქ და შენც ჩვენთან იყავი!

— რას ამბობ, კოწია? აქ რა უნდა გავაკეთო?

— თბილისში რას გააკეთებ? ადგილისას ამ ზაფხულს მაინც ვერას გახდები. რადგან ყველანი საავარაკოთ არიან წასულნი.

— არა, ადგილს, აღარ ვეძებ; ან კი რა ადგილი უნდა ვეძიო? ზოგიერთებივით ადმინისტრაციაში, ან აქციზის მოხელეთ ხომ ვერ შევალ. იქნება ან გაკვეთილები, ან კერძო სამუშაო ვიშოვო რამე·

— თუ აგრეა, გაკვეთილებს ამ ზაფხულს აქ რომ იშოვი, იმდენს ვერსად ვერ იშოვი და შემოდგომაზე თბილისში ჩადი!

— მართლა, შეიძლება აქ გაკვეთილების შოვნა? იკითხა სახეგაბრწყინვებულმა დათამ.

— როგორ არა? აი, დღესაც მეუბნებოდა ერთი გიმნაზიელი „პერეეკზამენოვკა‟ მაქვს და „რეპეტიტორი‟ მჭირდებაო. მე შემეხვეწა, მაგრამ რასაკვირველია, უარი უთხარი და ახლა შენ გაგაცნობ. მდიდარი სომხის შვილია და, თუ მეტს არა, ორ მანეთს მაინც მოგცემს გაკვეთილში.

— მაშ, დღესვე შევიტყოთ ამბავი და, თუ მართლა მოვერიგდით, დავრჩები.

— ძალიან კარგი, დაიძახა კოწიამ და დააწკარუნა ზარა.

— ერთი „კრაოტი‟ თავის მოწყობილობით შემოიტანე და ამ ყმაწვილის ხაბაკიც აქ მოიტანე! უთხრა კოწიამ მსახურს, როცა ის შემოვიდა.

— რას ამბობ, კოწია, აქ რა მინდა? მივარდა დათა.

— რა იყო, შე კაცო, ეს ჩემი ოთახია. ჩემს მეტი აქ არავინ არის და, მე და შენ მგონი, არ შევჭამთ ერთმანეთს, უთხრა ღიმილით კოწიამ.

— რომ სხვა აეყვანოს იმ ყმაწვილს...

— სხვაც ბევრია მასწავლებელს რომ ეძებს იმისთანა, თქვა კოწიამ. დათას აღარაფერი უთქვამს და პატარა ხანს უკან მისი მომზადებული „კრაოტი‟ და მისი ჩემოდანი კოწიას ოთახში იდგენ. არიან იმისთანა წამები კაცის სიცოცხლეში, როცა მან არ იცის, რა ჰქნას და იძულებულია, დაემორჩილოს პირველსავე შემთხვევით გარემოებას. დათაც ამისთანა მდგომარეობაში იყო ახლა და იმიტომ დაეთანხმა ყველაფერზე კოწიას.

— „ერთი ჭირი მარგებელია‟-ო რომ იტყვიან ეს არის, თქვა მხიარულმა კოწიამ, როცა ყველაფერი გათავებული იყო. ვერ წარმოიდგენ, რაობლათ ვგრძნობდით თავს მე და ჩემი და. აი, ღმერთმა შენი თავი გამოგვიგზავნა.

— მართლა, ჩემი ამბავი ხომ გითხარი, ახლა თქვენი მომიყევი! უთხრა ბოლოს დათამ კოწიას და სახე გაწითლებული მოუჯდა გვერდით.

— დიდი სიამოვნებით, უპასუხა კოწიამ და დაწვრილებით მოუყვა ყველაფერს, რაც კი რამ ღირ-სშესანიშნავი მომხდარიყო ამ ოთხი წლის განმავლობაში, საზოგადოთ, მათს და განსაკუთრებით მაროს ცხოვრებაში, რომელიც ცხადი იყო, უფრო ეინტერესებოდა დათას.

IV

— როცა დათა იმ ზაფხულს შემდეგ, რომელიც ისე სასიამოვნოთ და თან, უკანასკნელ დღეებში, ისე სამწუხაროთ დიდგულაძის ოჯახში გაატარა, ხარკოვს ჩავიდა, მაშინვე წერილი მოწერა კოწიას. წერილში ერთათ თავისი ფოტოგრაფიული სურათიც გამოუგზავნა შემდეგი ზედ-წარწერით:

არ მსურს, რომ ვიქნე ძვირფას ჩარჩოთი
სხვა სურათ შორის დაკიდებული,
არ მსურს, რომ ვიქნე მდიდარს ალბომში,
არც მსურს დიდ ადგილს ვიქმნე ღებული,
მე მინდა მხოლოთ, ერთს ვისმე ვქონდე,

მარად თავისთან დამატარებდეს,
ხან ხელთ ეიჭირო, მიმზერდეს გრძნობით
ხან კი უბეში გულთთ მიდებდეს!"

დათმა იცოდა, კოშია მიხედებოდა, ვინც იყო ის ერთი ვინმე, რომელზედაც ამ ლექსში ლაპარაკობდა. დათას უყვარდა მარო, უყვარდა მთელი თავის არსებით, მთელი თავისი გრძნობებით, უყვარდა პირველათ და უკანასკნელათ, და უნდოდა ხანდახან მაინც თავი გიგსხენებინა მისთვის. დათა დარწმუნებული იყო, რომ მაროსაც უყვარდა იგი და რაღაც კმაყოფილებას, ნეტარებას გრძნობდა, თუმცა ერთხელაც არ უფიქრია, რომ როგისმე მარო იმის ცოლი გახდებოდა. დათას სიყვარული სიყვარულისთვის იყო მხოლოთ, თუ შეიძლება, ასე ითქვას; უანგარო, წმინდა, უმანკო და მით უფრო ძლიერი, მით უფრო ᲙᲣᲛᲨᲐრატი.

წერილის პასუხი მალე მიიღო დათამ. კოშია ატყობინებდა, რომ მარო, მას რომ არც კი შეუტყობია ისე, ეკლესიისთვეშიე ქიოხოსრო გოგჯასპარძისთვის მიეთხოვებინაო. ამ ამბავმა თავს ზარი დასცა დათას. თავს ზარი დასცა იმიტომ კი არა, რომ მარო თავისთვის უნდოდა: თავს ზარი დასცა იმიტომ, რომ თვით მაროზე იქვი შეუეიდა, ეაი თუ ისიც ჩვეულებრივი ქალი იყოს, რომელიც ოღონდ კი გათხოვდეს და სულ ერთია, ვინც იქნება იმისი ქმარია, რაღაან ეერ წარმოედგინა, რომ ახლა ძალიან ქალიშვილის გათხოვება შესაძლებელი იქნებოდა. დათამ რამდენმეჯერ წაიკითხა კოშიას წერილი, რომ შეეტყო, როგორ უყურებდა ამ ამბავს თვითონ კოშია, ან კმაყოფილი იყო, თუ არა მარო თავის ბედის, მაგრამ ამაზე წერილში ერთი სიტყვაც არ იყო. იქ მოკლეთ ეწერა მხოლოთ მაროს გათხოვების ამბავი, თითქოს კოშიას ნდომებოდეს, სამუდამოთ თავიდან მოშორება დათასი. დათამ სწორეთ ამნაირათ ახსნა კოშიას ლაკონიური პასუხი და გადაწყეტა, აწი ერთი სიტყვაც აღარ მიეწერა მისთვის, ის კი არა, თუ შესაძლებელი იქნებოდა, სრულიათაც დავიწყა ყველაფერი, თუმცა გრძნობდა: რომ მაროს დავიწყება მისთვის შეუძლებელი იყო.

როცა დათა ასე სჯდა რუსეთში კოშიას ბარათზე დამყარებული (კოშიას მაშინ შეხედა მისი დაწერა, როცა მაროს გათხოვება ახალ შეტყობილი ჰქონდა,და ჯერ კიდევ ეერ მიეკა ანგარიში თავის თავისთვის), ახალ-გათხოვილი მარო ლოგინათ იყო ჩაკარდნილი და სიკვდილ-სიცოცხლის ნაპირზე იდგა.

— მანუჩარმა და სალომემ ისე უცვე მოახერხეს ყველაფერი, რომ საბრალო მაროს გონება დაეკარგა. ეს არც გასაკვირელი იყო, რაღგან მოკლე დროში იმდენი მოულოდნელი და მძიმე საქმე შეემთხვა: ჯერ იყო და ის სანეტარო, სიტკბოებით სავსე წუთება, როცა შეიტყო, რომ მას უყვარს დათა და დათასაც უყვარს იგი, მერე უეცრათ ამ წუთების ᲒᲐᲬᲘᲛᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ მოშორება; მერე ისევ ნახვა მისი მხოლოთ ერთი დღით, ისევ ტკბილი წუთები, შეერთებული მწარე წუთებთან, როცა ერთი, არამც თუ დალაპარაკება, თავისუფლათ შეხედვაც კი არ შეეძლო საყვარელ არსებისა; როცა მასთან საუბრის ნაცვლათ, ყური უნდა ეგდო ქიოხოსრო გოგჯასპარიძის და სხვების უაზრო ლაქლაქისთვის. მთელი იმ ხნის განმავლობაში, როცა დათა წაეიდა მათი სახლიდან, სანამ ჯერარ არ გადაწერეს, მარო დარეტიანებულიეით დადიოდა, თითქო ᲩᲙᲣᲜᲒᲝᲜᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲜᲬᲘᲛᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲬᲐᲒᲘᲚᲘ ᲐᲓᲐᲛᲘᲐᲜ კი არ დადიოდა, რაღაც ტკენნი იყო, რომელიც აეტომატიერათ მოძრაობდა. ამიტომაც იყო, რომ ყურადღება არც კი მიუქცეეია მას, როცა უთხრეს, საყდარში უნდა წამოხეიდე და ჯერარ დაიწეროო. ᲰᲮᲔᲓᲐᲔᲓ ᲛᲐᲠᲝ, ᲠᲝᲛ ᲠᲐᲦᲐᲪ ᲐᲛᲓᲐᲘᲗ ᲰᲮᲔᲓᲔᲑᲝᲓ ᲛᲘᲡ ᲒᲐᲜᲬᲘᲛᲘᲗ, ᲒᲠᲫᲜᲝᲑᲓᲐ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲐ ᲐᲬᲣᲛᲔᲑᲓᲔᲗ ᲡᲐᲓᲔᲪᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡᲐᲛ, ᲔᲪᲛᲔᲓᲔᲗ ᲗᲕᲗᲝᲠ ᲤᲐᲠᲩᲘᲡ ᲙᲐᲑᲐᲚ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲐᲪ ᲣᲤᲐᲠᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐᲜᲐᲗᲘᲡ ᲛᲘᲛᲘᲗᲘᲗ ᲓᲐᲜᲐᲗᲐᲡ ᲣᲧᲕᲐᲠᲓᲐ ᲛᲐᲠᲝ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲐᲪ ᲐᲬᲣᲛᲔᲑᲓᲐ ᲛᲘᲡ ᲒᲐᲜᲬᲘᲛᲘᲗ, ᲒᲠᲫᲜᲝᲑᲓᲐ

ბიჭს, რომელიც მართლა მიყუდებოდა კედელს და თვლემდა და გაგაგდო კარში.

— არ იცი, რომ ჯვარის წერის დროს კედელზე მიწოლა არ ვარგა, მეფე-დედოფალის უბედურება იცის? უთხრა ვიღაცამ ბიჭს, როცა გარეთ გაგაგდეს, თუ გეძინებოდა, აქ რათ მოდიხარ?

ხალხი მაინც არ იყო კმაყოფილი დღევანდელი ჯვარისწერით და ამ ამბავმა ყველა დაარწმუნა, რომ მარო და მისი ქმარი ბედნიერი ცოლ-ქმარი არ იქნებოდა. „არა, გაწყეს კაცი ქვეყანაზე, რომ ამ ახმახ ბებრისთვის არ მიეცათ ეს ანგელოზო?“ გაისმოდა ჩურჩული ხალხში და ყველა იბრალებდა მაროს, რომელიც ყველას უყვარდა მოელ სოფელში, რადგან ბევრი სიკეთე ახსოვდათ მისგან.

გათავდა ჯვარისწერა და თითქმის ხელით წაიღეს დედოფალი სახლისკენ, სადაც საქორწილო ნადიმის ნაცვლათ მისთვის საავამყოფო საწოლი უნდა მოემზადებინათ!..

ლუკა მეგრელი.

(შემდეგი იქნება)

საქველ-მოქმედო საქმე

წარმბოლიდან მოგვეფიდა ზეპირ-სიტყვაობის გადმოცემის სასარგებლოთ ბ-ნ იასე რაქველისაგან შეკრებილი სუთი თუმანი, შემომწირველთა სია: 10 მ. იასე რაქველმა, 5 მ. პატრი სტეფანე გიორგის ძემ (ქართველთა კათოლიკეთა მონასტრის წინამძღოლმა), სამ-სამი მანეთი: ალ. გარაყანიძემ, ანდრია ახობაძემ, ალექსი მაქსიმელიშვილმა, ლაღი ბანძელმა, მაქსიმე ბაღატურიამ.

ორ-ორი მანეთი: პეტრე ბაკაკოვმა, იოსებ ბეჭანოვმა, ანტონ წინამძღვრიშვილმა, პაველ გოზალოვმა, ილარიონ დოლიძემ.

თითო მანეთი: ალექს. ფილოსოფოვმა, იე. თუმანოვმა, სამ. დურგალოვმა, ბაგ. მრევლიშვილმა, ათან. დურგალოვმა, პაკ. ნასყიდიშვილმა, ალ. ნასყიდიშვილმა, იაკობ ბუღალოვმა, ქერიმა ნასყიდაშვილისამ და დანიელ ბეჭანოვმა.

ამაე პირებმა, თითქმის ყველამ, განიძრახეს ყოველ წლივ თავის შემოწირულების შემოტანა.

შენიშვნა: გიგზავნით ოცდა-ერთ მანეთს, შემოწირულს ზეპირ-სიტყვაობის სასარგებლოთ, მოგვიანებულ შორაპნის რკინის გზის სადგურზე. შემოწირველთა სია:

ექვი ბაბაზი: პეტ. ლუარ. მაჭავარიანმა, ნ. ოთხმეზურმა თითო მან.; სადგურის უფროსმა ალ. სე. ბაქრაძემ, ან. მიქელაძემ, ლომაკაი ბაბაშიძემ, იოსიფ-ნე სიხარულიძემ. კოს დავითის ძემ წერეთელმა. ე. დ, რაჟდენ მაჭავარიანმა, რაჟდენ ვაჩეჩილაძემ, ზაქ. ბაბაშვილმა, ბეს. ბაღდავაძემ, ზუნ. ივ. იშხნელმა, ნ. ბოკერიამ, სამსონ გაჩეჩილაძემ, იასონ იოსების ძემ გაჩეჩილაძემ.

50 კაპ.: ალ. კუპრაშვილმა, № №. ბენიამენ საატმა, გრ. ციცხვიანმ, ნიკ. კიკნაძემ, ტარ. მიქაბერიძემ.

40 კაპ.; გ. ცქიტიშვილმა, კლეოპა გრ. მაჭავარიანმა, ილიკო ალ. ჭანტურიამ, თითო ბაბაზი: ალ. ებანოიძემ, რაკ. გაჩეჩილაძემ.

რაჟდენ გაჩეჩილაძე

—

ამავე მიზნით ერთი მანეთი შემოწირა კოტე ტურიაშვილმა.

ადრინდელ ფულს 511 მ. 70 კ.) რომ მოემატოთ ეს შემოწირულებაც, შედგება 583 მ. 70 კ.

შენდობას გასწორება: „ელის“ № მე-22 საქველ-მოქმედო სიაში ალექსანდრე რაბინის მაგივრათ დაბეჭდილია ალ. ბაბაშიძე.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლისა.

Дозв. цен. Тифлисъ, 17-го Юня 1895 г. (§) Тип. М. Д. Ротиніанца (ს. ტ. ბ., ქ. ფ. როტინიანცის) Год. пр., д 41